
Programmeermethoden

Object-geOriënteerd Programmeren & arrays

Walter Kusters en Jonathan Vis

week 7: 14–18 oktober 2024

www.liacs.leidenuniv.nl/~kusterswa/pm/

Bereken $A(n) = 1/2 + 2/4 + 3/8 + \dots + n/2^n$:

```
double sommetje (int n) {
    int teller;        // teller van teller-de term
    int noemer = 1;    // en de noemer daarvan
    double som = 0;    // de (deel)som
    for ( teller = 1; teller <= n; teller++ ) {
        noemer *= 2;   // noemer = noemer * 2;
        som += static_cast<double>(teller) / noemer;
    }//for
    return som;
}//sommetje
```

(Eigenlijk kun je beter met $n/2^n$ beginnen ...)

www.liacs.leidenuniv.nl/~kosterswa/pm/handouts.php

```
string filenaam; // gebruik <string>
ifstream invoer; // gebruik <fstream>
...
cin >> filenaam;
invoer.open (filenaam.c_str ( )); // (*)
if ( invoer.fail ( ) ) {
    cout << filenaam << " niet te openen" << endl;
    return 1; // of exit (1);
} //if
```

In bovenstaand programma maken we een object `filenaam` van klasse `string` (voor de naam van de file) en een object `invoer` van klasse `ifstream` (voor de file). In regel (*) koppelen we ze, door de **methode** `open` te gebruiken. Vanaf C++11 mag hier ook `invoer.open (filenaam);` staan.

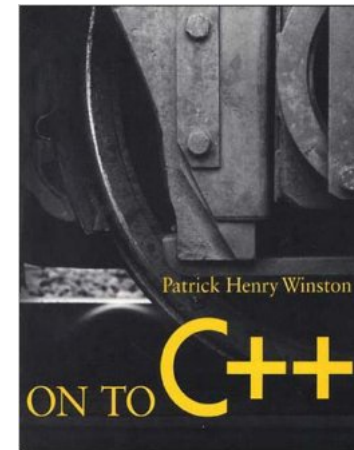
C++ is — in tegenstelling tot C — een **object-georiënteerde** (OO) programmeertaal, net als Java.

In een OO-programma hebt je **objecten** (zoals Adam, Eva; Bonzo) van verschillende **klassen** (Mens; Hond). Klassen hebben hun eigen **methoden** (praten, slapen, blaffen).

Een voorbeeld: de klasse `double`. Met `double x, y`; maak je twee objecten (variabelen) van deze klasse. En `cout << x`; vraagt `x` zich af te laten drukken. En `x = x - y`; vraagt `x` zich met de waarde van `y` af te laten.

Denk ook aan files met methodes (**member-functies**) als `get`, `put`, `eof`, `open` en `close`.

```
class wagon {
    public:
        double hoogte, breedte, lengte;
        double inhoud ( ) { // member-functie
            return hoogte * breedte * lengte;
        } //inhoud
}; //wagon; let op de ;
...
wagon bert;
bert.hoogte = 3.5;
bert.breedte = 4.0;
bert.lengte = 20.5;
cout << "Inhoud: " << bert.inhoud ( ) << endl;
```


Hier is bert een **object** van **klasse** (= **type**) wagon.

Een object `ernie` van klasse `wagon` bestaat uit drie `double`'s, die zijn hoogte, breedte en lengte aanduiden.

En je kunt (via de methode `inhoud`) om zijn inhoud vragen. Deze functies worden eenmalig opgeslagen, niet in ieder object opnieuw.

Let op de punt-notatie: `ernie.breedte`. En voor functies (methoden) `ernie.inhoud ()`.

Tevens kan bestaan (**overloading** van inhoud en lengte):

```
class tanker {  
    public:  
        double straal, lengte; // zelfde namen  
        double inhoud ( ) { // als zo-even!  
            return straal * straal * lengte;  
        }//inhoud  
};//tanker
```

```
class wagon {
    public:
        double hoogte, breedte, lengte;
        double belasting (double);
        // functie-prototype van deze methode
}; // wagon
double wagon::belasting (double percentage) {
    return percentage * breedte * lengte;
} // wagon::belasting
```

Hierbij is `::` de **binary scope resolution operator**.

Met `ernie` een object van klasse `wagon` (dus `wagon ernie;`):

```
cout << "Belasting: "
      << ernie.belasting (0.5) << endl;
```


Het benutten van de (member-)variabelen van een object gaat meestal met speciaal geschreven functies: **reader** (*getter, accessor*) en **writer** (*setter, mutator*) methodes.

```
class tanker { ... als vroeger ...
    double geefstraal ( ) { // reader
        return straal;
    }//geefstraal
};//tanker
```

Gebruik nu `zeppo.geefstraal ()` in plaats van `zeppo.straal` (met `zeppo` van type `tanker`). Analoog `writer`'s.

Een uitbreiding voor `tanker`:

```
double tanker::geefdiameter ( ) { // reader
    return 2.0 * straal;
}//geefdiameter
```

Met behulp van reader's en writer's kun je (member-)variabelen van een object afschermen/verbergen:

```
class tanker {
  private:
    double straal, lengte;
  public:
    double geefstraal ( ) { // reader
      return straal;
    } //geefstraal
    void maaklang (double t) { // writer
      lengte = t;
    } //maaklang
}; //tanker
```

Nu mag `chico.straal` zelfs niet meer gebruikt worden; het *moet* via `chico.geefstraal ()` (met `chico` van type `tanker`). En je *moet* nu `chico.maaklang (42.1);` doen in plaats van `chico.lengte = 42.1;.`

```
class tanker {
    public:
        double straal, lengte;
        tanker ( ) {
            straal = 1.0; lengte = 37.0;
        } //default constructor
        tanker (double s, double t) {
            straal = s; lengte = t;
        } //constructor
}; //tanker
```

Als je nu een nieuwe variabele maakt van klasse tanker kun je die meteen initialiseren:

```
tanker harpo; // met default constructor
tanker groucho (7.0,12.12); // met andere constructor
```

Een **constructor** wordt “nooit” direct aangeroepen, maar automatisch gebruikt bij het ontstaan van objecten.

De klasse personenwagon wordt **afgeleid** (= **derived**) van de **ouder** (= **superklasse**) wagon:

```
class personenwagon : public wagon {
    // we erven "alles" van wagon
private:
    int passagiers;
public:
    // default constructor:
    personenwagon ( ) { passagiers = 0; }
    personenwagon (int aantal) {
        passagiers = aantal;
    }//constructor
    int hoeveel ( ) { // reader
        return passagiers;
    }//hoeveel
};//personenwagon
```

Ook **multiple inheritance/overerving** is mogelijk:

```
class gehakt : public dier, eten { ... };
```

Stel we hebben een klasse `voertuig`, met variabelen `gewicht` en `maxsnelheid`, en een methode `belasting ()`. Er zijn afgeleide klassen `fiets` (met eigen methode `belasting ()`) en `auto` (met een extra variabele `soort`).

Met `rijwiel` van type `fiets` mag je gebruik maken van `rijwiel.belasting ()`. Je krijgt dan de belasting speciaal voor een fiets. Als je toch de belasting als voor een voertuig wilt laten berekenen: `rijwiel.voertuig::belasting ()`.

Als je de constructor voor `fiets` “aanroept”, wordt automatisch eerst die voor `voertuig` uitgevoerd.

Stel we willen met gehele getallen van “willekeurige” lengte werken, zoals 1234567891011121314151617181920. Grote getallen dus. We maken daartoe een klasse gg met methoden als drukaf (), maak (int m), kopie (gg & getal) en telop (gg & getal).

Je kunt dan een programma schrijven als

```
gg x; gg y; // int x; int y;
x.maak (1); y.kopie (x); // x = 1; y = x;
for ( int i = 1; i <= 1000; i++ ) {
    x.telop (y); // x = x + y;
    y.kopie (x); // y = x;
    x.drukaf ( ); // cout << x;
} //for
```

Dit berekent uiteindelijk 2^{1000} (het kan anders en beter).

- polymorfisme en late binding
- kopiëren van objecten (“diepe kopie”)
- destructoren
- private, protected, public
- operatoren bijdefiniëren
- this-pointer: `wagon* p = this;`

Een **array** is een geordend rijtje variabelen van hetzelfde type, bijvoorbeeld een vector met 10 “reële” getallen: na

```
double A[10];
```

heb je 10 double's, namelijk

```
A[0] A[1] A[2] A[3] A[4] A[5] A[6] A[7] A[8] A[9]
```

Er zijn ook 2-dimensionale arrays: *matrices* (Life! Nonogram! LightsOut!).

Naamgeving: A[4] is een **array-element** (het vierde, of eigenlijk het vijfde), 4 de bijbehorende **array-index**.

Maak eerst een constante:

```
const int MAX = 100;
```

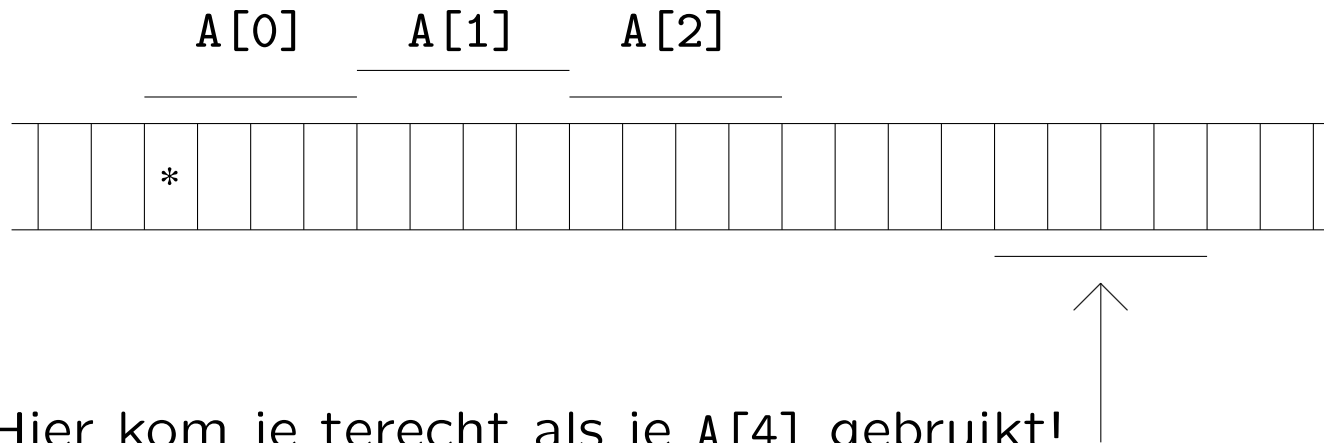
Daarna definiëren (voorlopig hetzelfde als declareren) we een array `rij` met 100 (of preciezer `MAX`) `int`'s als volgt:

```
int rij[MAX];
```

Je mag een array **meteen bij definitie** initialiseren (en anders alleen element voor element):

```
double B[5] = {42, 3.14, 1e6, 0, 37};  
char str[10] = "feestje"; // str[7] wordt '\0'  
  
rij[8] = 37;  
rij[2] = rij[5] + rij[9];
```

Met `int A[3]`; maken we een array A met 3 integers: `A[0]`, `A[1]` en `A[2]`, achter elkaar in het geheugen. Stel dat een `int` 4 bytes beslaat, dan benutten we in totaal dus $3 \times 4 = 12$ bytes:

Hier kom je terecht als je `A[4]` gebruikt!

Als je `cout << A << endl`; doet krijg je de waarde van A te zien, en dat is het **geheugenadres** van de eerste byte van het eerste array-element, `A[0]`, oftewel het adres van `*`.

Met `int rij[MAX]`; maken we een array `rij` met `MAX` elementen dat we bijvoorbeeld als volgt gebruiken:

```
int i; // array-index
for ( i = 0; i < MAX; i++ ) rij[i] = 5 * i;
for ( i = 0; i < MAX - 1; i++ ) rij[i] = rij[i+1];
for ( i = MAX - 1; i > 0; i-- ) rij[i-1] = rij[i];
```

Met `MAX` gelijk aan 10 wordt `rij` achtereenvolgens:

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	<--- array-index
0	5	10	15	20	25	30	35	40	45	<--- array-inhoud
5	10	15	20	25	30	35	40	45	45	<--- ...
45	45	45	45	45	45	45	45	45	45	<--- ...

Let er op niet het array uit te lopen!

Gebruik dus nooit, ook niet indirect, `rij[MAX]` of `rij[-42]`!

Hoe druk je de inhoud van een array af?

```
void drukaf (int A[ ], int n) {  
    int i;  
    for ( i = 0; i < n; i++ )  
        cout << A[i]; // (*)  
} //drukaf
```


Of (grapje) bij (*):

```
cout << A[i] << ( i % 10 == 9 ? '\n' : ' ');
```

met de **ternaire operator** ...?...:..., een voorwaardelijke expressie.

Sommigen zetten de declaratie van *i* in de for-loop:

```
for ( int i = 0; i < n; i++ ),
```

(pas dan op met geldigheid = scope van de variabele *i*).

En het minimum van een array:

```
int minimum (const int A[ ], int n) {
    int klein = A[0], i;
    for ( i = 1; i < n; i++ )
        if ( A[i] < klein ) // kleinere gevonden
            klein = A[i];
    return klein;
} //minimum
```

Die **const** verbiedt toekenningen aan array-elementen. In de heading mag ook `const int * A` staan, of `const int A[123]`. Die 123 wordt genegeerd: het gaat erom dat je doorgeeft dat het een integer-array is (de eerste parameter), met `n` elementen (de tweede parameter).

```
// Zoek getal in array A (n elementen). Lineair zoeken.  
// Geeft index met A[index] = getal, als getal tenminste  
// voorkomt; zo niet: resultaat wordt -1.  
int lineairzoeken (int A[ ], int n, int getal) {  
    int index = 0;  
    bool gevonden = false;  
    while ( ! gevonden && ( index < n ) ) {  
        if ( getal == A[index] )  
            gevonden = true; // of meteen: return index;  
        else  
            index++;  
    }//while  
    if ( gevonden ) // en dan hier: return -1;  
        return index;  
    else  
        return -1;  
}//lineairzoeken
```

Hoe roep je functies met arrays als parameter aan?
Enkele voorbeelden, waarbij het array `rij` gedefinieerd is via `int rij[MAX];`:

```
drukaf (rij,8); (eerste 8 elementen afdrukken)
```

```
cout << minimum (rij,10) << endl;  
    (druk kleinste van eerste 10 elementen af)
```

```
sorteermethode (rij,MAX); (sorteer hele array)
```

```
wissel (rij[5],x); (wissel wat)
```

Dus *nooit* `drukaf (rij[],8);!`

Programmeermethoden 2024

Derde programmeeropgave: Life

De *derde* programmeeropgave van het vak **Programmeermethoden** in het najaar van 2024 heet *Life*; zie ook het **zevende werkcollege**, en lees geregeld deze pagina op WWW.

De opgave

Het is de bedoeling om een C++-programma te maken dat de gebruiker in staat stelt *Life* te spelen via een menu-systeem. Dat betekent dat de gebruiker van het programma kan kiezen uit een aantal mogelijkheden, de zogeheten *opties*. Er is één submenu, waarin ook weer enkele opties zijn. De bedoeling is dat het hele menu op één regel staat, onder de wereld (zie verderop). De opties worden gekozen door de eerste letter van de betreffende optie in te toetsen (gevolgd door Enter), bijvoorbeeld een s of S om te stoppen. Uiteraard wordt een en ander duidelijk en ondubbelzinnig aan de gebruiker meegedeeld. Gebruik *geen* recursie!

Alle door de gebruiker ingetoetste symbolen moeten gecontroleerd worden, dat wil zeggen dat er binnen redelijke grenzen geen foute invoer geaccepteerd wordt. Zo zal het intoetsen van bijvoorbeeld q of & in het hoofdmenu genegeerd worden. Verder moet bij getalleninvoer karakter voor karakter ingelezen worden (met `cin.get ()`; als je elders ook nog `cin >> . . .` gebruikt krijg je overigens soms problemen met "hangende Enter's"; gebruik dus overal `cin.get ()`). Er moet ook op gelet worden dat er geen te grote getallen worden ingevoerd. Schrijf dus een geschikte functie `Leesgetal` die de gelezen karakters (cijfers) omzet in een getal (tip: negeer alle "voorloop-Enter's"; verwerk alles tot en met de eerstvolgende enter, en maak hiervan zo goed mogelijk een getal, van een maximale grootte; zo kan `abc123defg999h`, als je een getal kleiner dan 10000 wilt, bijvoorbeeld verwerkt worden tot 1239), en een functie `Leesoptie` die netjes één karakter inleest en Enter's afhandelt! Aan de gebruiker mogen "redelijke" beperkingen worden gevraagd, bijvoorbeeld dat de in te voeren getallen maximaal vier cijfers hebben. Het programma moet dan echter wel bestand zijn tegen pogingen meer dan vier cijfers in te voeren. Ook het invoeren van letters in plaats van cijfers moet geen problemen opleveren. Houd het simpel!

Life is een cellulaire automaat, in 1970 bedacht door John Horton Conway. Zie verder het **college**, **Wikipedia** of **hier**, en **Johan Bontes' implementatie** [tarball van **GitHub-versie**, zie "Binary"; **patterns**]. In een 2-dimensionaal (zeg) 1000 bij 1000 rooster, de *wereld*, beginnen we met een eindig aantal levende vakjes oftewel cellen. Een levend vakje met minder dan 2 of meer dan 3 buren van de 8 (horizontaal, verticaal en diagonaal) gaat dood (uit eenzaamheid of juist overbevolking), met precies 2 of 3 levende buren overleeft het. In een dood vakje met precies 3 levende buren ontstaat leven. Dit leidt tot de volgende *generatie*. Let erop dat dit voor alle vakjes tegelijk gebeurt!

Eigenlijk moet het geheel zich afspelen op een oneindig rooster, maar we kiezen voor de eindige variant. Om moeilijkheden te voorkomen, spreken we af dat de rand van onze wereld altijd uit dode cellen blijft bestaan. De gebruiker ziet altijd een klein gedeelte van de wereld, de *view* geheten. Steeds staan de coördinaten van het punt linksboven genoemd. De hoogte en breedte van de view zijn member-variabelen (zie verderop), zeg 25 en 80. Liefhebbers mogen ze eventueel wijzigen in het parameter-submenu.

In het hoofdmenu zijn de volgende opties aanwezig:

1. Stoppen.
2. Heelschoon. Maak de wereld leeg (alle cellen gaan dood).
3. Schoon. Maak de view leeg (alle cellen in de view gaan dood).

4. Verschuif de view naar links, boven, rechts, of onder.
5. Parameters. Dit leidt tot een submenu om de parameters in te stellen, zie onder.
6. Random. Vul de view met random dode en levende cellen. De rest van de wereld blijft onveranderd.
7. Toggle. Klap levend en dood om voor de cel op de "cursorpositie"; deze laatste kan met vier toetsen omhoog/omlaag/naar links/rechts (bijvoorbeeld W/A/S/Z) gewijzigd worden, waarbij de coördinaten steeds getoond worden.
8. Glidergun. Vul de view met een **glidergun**. Lees de configuratie in uit een file. (Als dit "hard-coded" wordt gedaan kost dat een halve punt.)
9. Een. Er wordt één generatie gedaan.
10. Gaan. Er worden een hele serie generaties gedaan — en allemaal getoond (zonder Enter's).

Steeds wordt de view getoond, in het begin ruwweg het midden van de wereld. Voor de optie Random moet een zelfgemaakte random-generator (nou ja, random) gebruikt worden, zie Hoofdstuk 3.9.3 uit het dictaat, gedeelte "aantekeningen bij de hoorcolleges".

Er zijn verschillende parameters, in te stellen via het gelijknamige submenu:

1. De *verschuivings-stapgrootte* van de view. Deze parameter wordt gebruikt als de view in één van de vier richtingen verschuift. Beeld de echte rand van de wereld ook duidelijk af, zodra deze in beeld is.
2. Het *percentage* cellen dat levend moet zijn bij de optie Random (bij benadering).
3. De *twee verschillende karakters* die op het scherm gebruikt worden voor levende en dode cellen.

Kies zelf redelijke grenswaarden voor deze parameters. En denk natuurlijk aan de optie "Terug naar het hoofdmenu".

De bedoeling is een klasse (class) `Life` te maken, met daarin onder meer functies die ieder voor zich een menuoptie afhandelen. De parameters zijn typisch membervariabelen. Gebruik nog geen eigen headerfiles, alles moet deze keer in één file staan.

Opmerkingen

Gebruik geschikte (member)functies. Bij deze opgave mogen bij elke functie (zelfs main) tussen begin-{ en eind-} *hooguit circa 30* niet al te volle regels staan! Elke functie dient van commentaar voorzien te zijn, bij voorkeur één regel boven de functie. Let op goed parametergebruik: alle parameters, met uitzondering van membervariabelen, in de heading doorgeven, en de variabele-declaraties zowel bij main als bij de andere functies aan het begin. De enige te gebruiken headerfiles zijn in principe `iostream`, `fstream`, `cstdlib` en `string`. Zeer ruwe indicatie voor de lengte van het C++-programma: 400 à 500 regels. Denk aan het infoblokje.

Uiterste inleverdatum: **maandag 11 november 2024, 18:00 uur**.

Manier van inleveren:

1. Digitaal de C++-code inleveren via Brightspace > Course Tools > Assignments. Stuur geen executable's, LaTeX-files of PDF-files, lever alleen één C++-file digitaal in!
2. Doe een print van het verslag in de doos bij kamer Gortaeus BM.2.07.

De laatste voor de deadline ingeleverde versie wordt nagekeken.

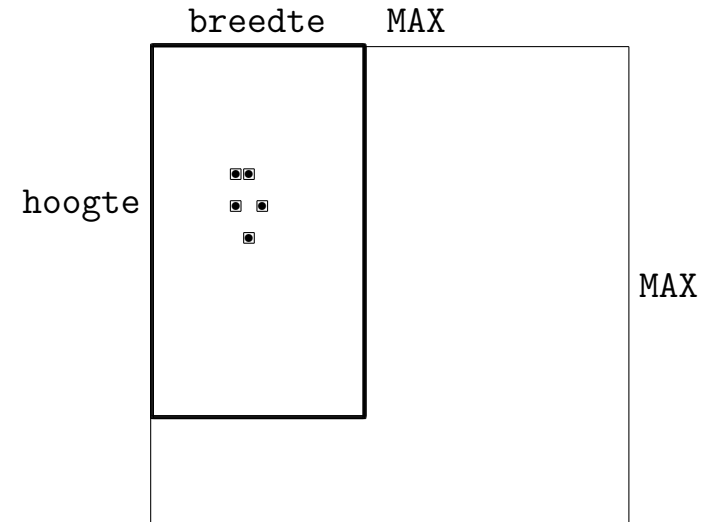
Overal duidelijk datum en namen van de (maximaal twee) makers vermelden, in het bijzonder als commentaar in de eerste regels van de C++-code.

Het *verslag* (uiteraard weer in LaTeX, zie de eerdere opgaven) moet het volgende bevatten: een beschrijving van het programma (waarin *Life* kort maar duidelijk wordt uitgelegd), een interessante *Life*-configuratie (bijvoorbeeld van internet; uiteraard met een nette citatie = referentie ("`\cite`") met een plaatje van een niet al te zwart screenshot (in Linux: Shift-PrintScreen) van het eigen programma waarin deze configuratie in beeld is, een beschrijving van punten waarop het programma faalt (indien van toepassing), en een tabel met gewerkte uren, uitgesplitst per week en per persoon. Geef ook minstens één andere referentie, bijvoorbeeld naar werk van Conway. Zie **hier** hoe je een plaatje verwerkt, en hoe een citatie = referentie gemaakt wordt (en zo ziet dat eruit). Te gebruiken compiler: als hij maar C++ vertaalt; het programma moet in principe op een Linux-machine draaien. Het programma wordt doorgaans nagekeken met behulp van de compiler die (uiteraard) in het commentaar bovenin het programma vermeld staat. Normering: layout 1; commentaar (inclusief verslag) 2; modulariteit (OOP, functies) 3; werking 4. Eventuele aanvullingen en verbeteringen: lees de huidige WWW-bladzijde: `www.liacs.leidenuniv.nl/~kosterswa/pm/op3pm.php`.

www.liacs.leidenuniv.nl/~kosterswa/pm/op3pm.php

Een klasse nonogram voor **Life** ziet er ± zo uit:

```
class life {
public:
    life ( ); // constructor
    void drukaf ( );
    void vulrandom ( );
    void maakschoon ( );
    void zetpercentage ( );
    // ...
private:
    bool deWereld[MAX][MAX]; // array!!!
    int percentage;
    int hoogte;
    // ...
}; // life (let op de punt-komma hier)
```


klasse object

life L;

L.drukaf ();

Maak member-functies als (zie ook verderop):

```
// laat de Life-wereld zien  
void life::drukaf ( );  
    ...  
} //life::drukaf
```


en

```
// stel percentage in tussen 0 en 100  
void life::zetpercentage ( ) {  
    percentage = leesGetal (100);  
} //life::zetpercentage
```

waarbij de zelfgemaakte functie `int leesGetal (int maxi)` een geheel getal, maximaal `maxi`, van toetsenbord inleest.

Voor een **Life-wereld** is een 2-dimensionaal array nodig:

```
bool deWereld[MAX] [MAX] ;
```

Er geldt: `deWereld[i][j]` is true precies dan als rij `i` (van boven) en kolom `j` (van links) “levend” is.

En dit allemaal in een klasse `life`, met methoden als `void life::drukaf ()`.

Maak eerst een *menu* en de functie `leesGetal`. Zie de tips:

www.liacs.leidenuniv.nl/~kosterswa/pm/pmwc7.php

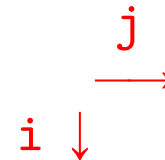
invoer moet < 10000 zijn (bijvoorbeeld):

```
\n\nabc123$%@@rr45xx\n → 1234 OF ...
```

↙ Enter

Een basisfunctie is dus het afdrukken van een **Life-configuratie**:

```
// laat de Life-configuratie zien; eerste poging
void life::drukaf ( );
    int i, j; // voor rijen en kolommen
    for ( i = 0; i < hoogte; i++ ) {
        for ( j = 0; j < breedte; j++ ) {
            if ( deWereld[i][j] )
                cout << " X"; // <== later "levendkarakter"
            else
                cout << " .";
        } //for j
        cout << endl;
    } //for i
} //life::drukaf
```


En is linksboven (0,0)?

- werk aan de derde programmeeropgave (menu!) — de deadline is op maandag 11 november 2024, 18:00 uur www.liacs.leidenuniv.nl/~kosterswa/pm/op3pm.php
- lees Savitch Hoofdstuk 5, 6 en 7.1
- lees dictaat Hoofdstuk 3.8 en 3.11
- maak opgaven 26/30 uit het opgavendictaat
- volgende week geen “reguliere” activiteiten bij Programmeermethoden